

TARTALOM

- **Glatz Ferenc:** Emberminőség, közösség-megtartás 3
- **Kozma Pál:** A szőlő- és borkultúra ókori gyökerei 4
- **Németh György:** Borban a béke 8
- **Kertész István:** Alexandrosz, a nagyívó 10
- **Maróti Egon:** Borfogyasztás, borhamisítás az ókori Rómában 11
- **T. Bíró Mária:** Bort vagy sört ittak a rómaiak Pannóniában 13
- **Solymosi László:** Szőlőművelés Magyarországon a középkorban 17
- **Csoma Zsigmond:** Középkori magyar szőlőfajták 21
- **Kubinyi András:** Borok, hordók, szőlészeti eljárások 22
- **Draskóczy István:** Kassa és Szeged vitája az 1480-as években 25
- **Gecsényi Lajos:** A középkori borok királya: a szerémi bor 27
- **Szakály Ferenc:** Törökök és a magyarországi borforgalom 29
- **Fodor Pál:** A részeges II. Szelim szultán 31
- **Csoma Zsigmond:** Német szőlőbirtokosok Magyarországon 33
- **Orosz István:** A bortermelés társadalomformáló hatása 36
- **Balassa Iván:** Az aszú térhódítása Európában 38
- **V. Molnár László:** Orosz kolónia Tokaj-Hegyalján 41
- **Filep Antal:** Szőlőhegyi települések 44
- **Andrásfalvy Bertalan:** Buda és Eger vörösbora 48
- **Majdán János:** Borkultúra a polgárosuló Magyarországon 50
- **Burucs Kornélia:** Filoxéravész Magyarországon 57
- **Voigt Vilmos:** A bor a magyar folklórban 62
- **Német István:** Italozásai szokások a 17. századi Hollandiában 64

Címlapon:

Szőlőművelés és szüret a középkorban

História

Szerkesztő: Glatz Ferenc

A szerkesztőség tagjai: Engel Pál
Kertész István, Sipos Péter,
Szakály Ferenc, Szász Zoltán

Munkatársak: Demeter Zsuzsanna (kép),
Stemlerné Balog Ilona (kép), Kovács Éva (szöveg),
Horváth Imre (számítógépes tördelés)

Felelős kiadó: História Alapítvány
Elnök: Niederhauser Emil
Szerkesztőség: 1014 Budapest, Üri u. 53.
Telefon: 156-0457 Levélcím: Pf 9. Bp. 1250
A História Alapítvány bankszámlaszáma:
501-012539-4 OTP Bp., I. Ker. Alagút u. 3.

Szedés, tördelés: MTA TTI Kiadványcsoportja
Vezető: Burucs Kornélia
Készült a MESTERPRINT Kft-nél
Budapest, Külső-Mester u. 82-86.
Felelős vezető: Szilágyi Tamás

Megjelenik évente tízszer.
Előfizetési díj: 1 évre 750 Ft

Terjeszti: HIRKER Rt., NH Rt. És alternatív terjesztők
Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál
és a Hírlap-előfizetési és Elektronikus Posta Igazgatóság-nál (HELP), Budapest, Orczy tér 1-3.

Külföldre előfizethető: Hess András Kereskedelmi Kft.
H-1406 Budapest, P. O. Box 53

HU ISSN 01392409. Index: 25384

Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza!

Emberminőség, közösségmegtartás

A bortermelés sokoldalú egyéniséget, lelki azonosulást kíván. A bortermelő: földművelő. Telepítéskor vizsgálja a talajadottságot, a vízjárását, a fajta napigényét, a helyi mikroklíma adottságait, a hegyi vagy sík vidék széljárásait. Hol áll meg a lég, támad könnyen a peronoszpóra, jelentkezhetnek talaj menti fagyok. Figyeli az alanyt, óvja a biztató szemeket, kupacol földet ültetéskor. Csirkéz: ujjával óvatosan töri a kupacot a fakadó szem előtt, ha agyagos, húzza újra és újra a dombocska csúcsára a földet, ha laza. Hogy őrizze a nedvességet, mérsékelje a hirtelen hőingadozások hatását. De meri életben tartani csak azt a bizonyos, egyetlen hamvas szemet. Hogy erős legyen az első vessző. Aztán bátran vágja át nyáron az oltás feletti csirkegyökereket. Hogy az ellenálló, vad alany minél mélyebbre engedje a főgyökereket. Majd figyeli a növekedésritmust: itt visszametsz, ott futni hagy, hol szálvesszőz, hol rövidre vág. Fajták szerint más és más szigorú szabályok, vidékenként eltérő szokások. Sajátos viszony növény és ember között. Éveket várni az első fürtökre, nem engedni, hogy a tőke megerőltesse magát. Hosszú házasságot köt, aki szőlőt telepít. És győtrelemnél a válás, ha évtizedek után mégis a fejszéhez kell nyúlni.

A bortermelő: iparos. Munkarendjét, -ütemét diktálja a lé. Óvatosan présel, először bátrabban, majd visszafogottan. Egyéniségétől is függ majd a bor minősége. A taposott-darált előlé és a préselt lé aránya; kádban rajtatartani a darált törkölyt. (Ki-ki másként: én a fehéret is – nem csak a pirosat – röviden „áztatom”.) És a hordóápolás! Az érlelőhordó tisztítása, tisztán tartása. Ki óborral pincében tartja, ki pihentet, majd forráz. Megnézem a hordódat, és megmondom ki vagy! A hordó olyan, mint a gyermek. Ugyanazt a bánást, törődést kapja mindegyik, és mégis más az eredmény. A forrás, a színelés, a többedik fejtés, a feltöltések. Modern kémiai laboratóriumban magyarított folyamatokat „érez”, „tud” évezredek óta a bortermelő ismeretöröklés, egyéni megfigyelés alapján. Iparos pontosság, rendszeresség, igazodás a munkadarabhoz.

Apám mozdulat-üteme: mindennek üteme van, minden mozdulatnak célja. Józan pontosság. Gondosság és tisztaság. Pincében, hordóban, a fejen. Mert az ivás ideje nem a munkavégzés közben van.

A bortermelő: kalmár, leleményes polgár. Tudja, hogy amit termel élettartozék. Rendben és karbantart: emésztést, agyat és érzelmet. Nem részeges borivónak lenni külön „azonosság”. „Mi”-tudatot képez. A termelő lesi-isméri a piacot. Vigyáz terméke becsületére, tudja: aki rákapott az ő levének, hordójának ízére, az visszajáró fogyasztó lesz. Leleménnyel figyeli a társadalom ízlésváltozásait, keresi az összhangot: helyi hagyomány, adottság és a változó világ, új nemzedékek ízlésvilága között...

A munkafolyamat csiszolja, formálja a termelőt. Meghatározza szokásrendjét, érleli egyéniségét. A szőlő, a bor, a forgalom sokoldalú egyéniséget alakít. Természet- és emberszeretetre, testi ügyességre, lelki elmélyülésre indít.

*

Rohanunk kontinentális, világméretű termelési, politikai, kulturális rendszerekbe. Fel nem tartóztatható szükség. És kevéssé figyelünk helyi közösségünkre. Hogy akikért élünk, írunk, teszünk, vajon hogyan találják érdekeiket, majd e nagy világrendszerekben. Hogyan állják majd az emberminőség-próbát e világversenyegekben. Termékeikkel, kulturális szintjükkel becsült tagjai lesznek a glóbusznak? Akikre figyelnek! Akiknek van egyéniségük, akik képesek a maguk hagyományvilágával színezni a világ kultúráját és modernizálni az önnönmagukét. A szőlőművelés, bortermelés közösségmegtartó erő. Emberminőséget alakító tényező. – Figyelünk-e eléggé az emberekre: arra, hogyan élnek le egyszerű életüket: képesek természeti környezetüket gondosan tartani, hiszen e földdarab ápolása összeméri feladatunk. A mi dolgunk. Az udvar, a kert, a szőlő, a prés, a pince, a bor rendben tartása. Önmagunk rendben tartása. Hogy méltányoljuk más borát, és siessünk a magunkét annál jobbra tenni.

Második fejtés, 1998. február

GLATZ FERENC